

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-142

14-20 KASIM DÜNYA ANTİBİYOTİK FARKINDALIK HAFTASI¹

18 KASIM AVRUPA ANTİBİYOTİK FARKINDALIK GÜNÜ²

Antibiyotikler bakterilerin neden olduğu enfeksiyonların tedavisinde kullanılmakta olup; çeşitlerine göre farklı bakterilere karşı bakterileri öldürerek ya da çoğalmasını engelleyerek etki göstermektedir. Antibiyotikler tüm dünyada ve ülkemizde en sık kullanılan ilaçlar arasında ilk sırada yer almaktadır.³

Antibiyotikler 1928 yılında penisilin keşfiyle kullanılmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren milyonlarca insanın hayatını kurtaran antibiyotikler halk sağlığı için kritik öneme sahiptir. İdeal antibiyotik kullanımı için; doğru tanı sonrası doğru antibiyotik; en uygun yoldan, etkin dozda, uygun süreyle verilmelidir.

Antibiyotiklerin uygun olmayan tüketimi nedeniyle günümüzde bakterilerde ilaç direnci gelişmesi sebebiyle bakteriyel enfeksiyonların tedavisindeki antibiyotik seçenekleri giderek kısıtlanmakta, antibiyotik kullanımının maliyeti artmakta ve bazı durumlarda antibiyotikler tamamen etkisiz kalmaktadır.⁴

Antibiyotik direncinin en önemli etkeni uygun olmayan antibiyotik kullanımımızdır:

- ✓ Antibiyotiklerin %50'si uygun olmayan şekilde reçete edilmektedir.
- ✓ Antibiyotik kullanımında hastaların %50'sinin kötü uyumu vardır.
- ✓ Dünya nüfusunun %50'sinin temel antibiyotiklere erişimi bulunmamaktadır.⁵

Durum ile ilgili güncel rakamlar nelerdir?

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Hastalıkları Kontrol ve Koruma Merkezi (CDC) tarafından yapılan tahminlerine göre antibiyotik direnci ABD'de her yıl 2 milyondan fazla enfeksiyondan ve 23 bin ölümden sorumludur. Avrupa'da tahmini olarak 25 bin ölüm antibiyotiklere dirençli enfeksiyonlar nedeniyle olmaktadır.⁶

Türkiye'de hekimler tarafından birinci basamakta 2011 yılında düzenlenmiş reçeteler değerlendirildiğinde reçetelerin yaklaşık %13'ünün antibiyotiklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Antibiyotiklerin ülkemizdeki ilaç tüketiminde önemli bir yeri vardır. OECD'ye (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) üye ülkeler arasında

¹ [Internet] <http://www.who.int/who-un/events/world-antibiotic-awareness-week/en/>. Erişim:04.11.2016.

² [Internet] <http://ecdc.europa.eu/en/EAAD/Pages/Home.aspx>. Erişim:04.11.2016.

³ [Internet] http://www.akilciilac.gov.tr/?page_id=1012. Erişim: 04.11.2016.

⁴ [Internet]https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/national_action_plan_for_combating_antibiotic-resistant_bacteria.pdf. Erişim: 04.11.2016.

⁵ Prevention and Containment of Antimicrobial Resistance. Use Antibiotics Rationally. WHO

⁶ [Internet]https://cddep.org/sites/default/files/swa_2015_final.pdf. Erişim: 13.11.2016.

Bu doküman Dr. Çağla Susuz, Dr. Ekin Koç, Dr. Dilek Aslan tarafından 16.11.2016 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Susuz Ç, Koç E, Aslan D. 14-20 Kasım Dünya Antibiyotik Farkındalık Haftası, 18 Kasım Avrupa Antibiyotik Farkındalık Günü. HÜTF Halk Sağlığı
AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-142

kişi başı antibiyotik kullanımında Türkiye en üst sıralarda yer almaktadır. Türkiye’de OECD ortalamasının yaklaşık iki katı fazla antibiyotik kullanılmaktadır.^{7,8}

Antibiyotik direnci nasıl gelişir?

İnsanlarda, hayvanlarda ve çevrede bulunan bakteriler antibiyotiğe maruz kaldıklarında antibiyotiği alt edecek bir yol geliştirirler. Daha sonra bu yolu diğer bakterilere aktarırlar. Böylece gelişen dirençli bakteriler hızlı ve kolay yayılarak pek çok enfeksiyona sebep olmaktadır.⁹

Antibiyotik direnci dünya genelinde son derece tehlikeli bir şekilde artmakta, yeni direnç mekanizmaları dünya genelinde yayılmakta ve tıbbın enfeksiyon kaynaklı hastalıkları tedavi etme gücünü tehdit etmektedir. Örneğin zatürre ve verem gibi hastalıklara yakalananların sayıları giderek artmakta ve mevcut olan antibiyotiklerle tedavinin etkinliği ise giderek azalmaktadır.

Antibiyotik direncine neden olan en önemli neden antibiyotiklerin aşırı ve hatalı kullanımudur. Direnci önlemek için toplumda yaşayan bireylere, sağlık sektörüne, sağlık çalışanlarına, tarım sektörüne, veterinerlere, karar vericilere, vb. görev düşmektedir.¹⁰

Halk sağlığı açısından büyük bir önemi olan antibiyotik direncinin önlenmesi adına uygun şekilde antibiyotik kullanılması ve gereksiz antibiyotik kullanımının önüne geçilmesi için dünyada ve Avrupa’da çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Dünyada 14-20 Kasım tarihleri “Antibiyotik Farkındalık Haftası” ve Avrupa’da toplumda farkındalık yaratmak üzere 2008 yılından beri 18 Kasım günü “Avrupa Antibiyotik Farkındalık Günü” olarak kutlanmaktadır.^{11,12}

Dünya antibiyotik farkındalık haftası, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2015 yılında kabul edilmiştir.¹³

Antibiyotiklerin akılcı kullanımı, öncelikle gereksiz antibiyotik kullanımını en aza indirmeyi ve genel olarak her alanda (insanlarda, veteriner hekimlikte, tarım, hayvancılık, tekstil vb. sektörlerde) antibiyotik kullanımını azaltmayı ve bu sayede doğada bulunan antibiyotik miktarını kontrol altına almayı gerektirmektedir. Özellikle antibiyotiklerin insanlarda tedavi amacıyla kullanılmasının akılcı olarak gerçekleştirilmesi kısa vadede, diğer antibiyotik kullanımlarının kontrol altına alınmasından daha büyük bir etki ortaya çıkartabilmesi açısından önemlidir.¹⁴

⁷ [Internet] http://www.akilciilac.gov.tr/?page_id=1068 Erişim: 04.11.2016.

⁸ [Internet] <https://twitter.com/oecd/status/664140577059966976> Erişim: 13.11.2016.

⁹ [Internet] <http://www.cdc.gov/features/AntibioticResistanceThreats/index.html> Erişim: 04.11.2016.

¹⁰ [Internet] <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/antibiotic-resistance/en/> Erişim: 04.11.2016.

¹¹ [Internet] <http://www.antibiyotikfarkindalik.org/Anasayfa/antibiyotikfarkindalik> Erişim: 04.11.2016.

¹² [Internet] <http://thsk.saglik.gov.tr/haberler/420-18-kasim-antibiyotik-farkindalik-gunu.html> Erişim: 04.11.2016.

¹³ [Internet] <http://www.who.int/who-un/events/waaw-concept-note.pdf?ua=1> Erişim:04.11.2016.

¹⁴ [Internet] http://www.akilciilac.gov.tr/?page_id=834 Erişim: 04.11.2016.

Bu doküman Dr. Çağla Susuz, Dr. Ekin Koç, Dr. Dilek Aslan tarafından 16.11.2016 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Susuz Ç, Koç E, Aslan D. 14-20 Kasım Dünya Antibiyotik Farkındalık Haftası, 18 Kasım Avrupa Antibiyotik Farkındalık Günü. HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-142

Temel öneriler nedir?

- ✓ Antibiyotikler sadece hekim tarafından reçete edildiğinde kullanılmalı,
- ✓ Hekimlerin antibiyotik kullanımını uygun görmemesi halinde kullanım talep edilmemeli,
- ✓ Antibiyotik kullanıldığında daima hekim tavsiyesine uyulmalı,
- ✓ Paylaşmış ya da başka bir hastalık için kullanılmış ve arta kalmış antibiyotikler asla kullanılmamalı,
- ✓ El yıkamaya özen göstererek, gıdaları hazırlarken hijyen kurallarına dikkat ederek, hasta insanlarla temastan kaçınarak ve aşısı olan hastalıklar için aşı yaptırarak enfeksiyonları önleme tedbirleri alınmalıdır.¹⁵

Antibiyotiklerin ateş düşürmediği ve ağrıyı azaltmadığı unutulmamalıdır. Çok sık ve yanlış kullanıldığında antibiyotikler bakterilerin neden olduğu enfeksiyonların tedavisinde de etkisiz hale gelir. Grip ya da nezle gibi hastalıklarda antibiyotikler tedavide kullanılmamalıdır. Hekim önerisi sonrası reçete ile alınan antibiyotikler doğru dozda, doğru şekilde ve reçeteye uygun zaman aralıklarında alınarak uygun biçimde kullanılmalıdır. Antibiyotik ile tedavi hekimin belirttiği süreden önce sonlandırılmamalıdır.⁷

Enfeksiyonlara karşı önemli bir silah olan antibiyotiklere, direnç gelişimini önlemek için antibiyotikleri doğru kullanma konusunda toplum olarak farkındalığın artırılması önem taşımaktadır.

¹⁵ [Internet] <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/antibiotic-resistance/en/> Erişim: 04.11.2016.

Bu doküman Dr. Çağla Susuz, Dr. Ekin Koç, Dr. Dilek Aslan tarafından 16.11.2016 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Susuz Ç, Koç E, Aslan D. 14-20 Kasım Dünya Antibiyotik Farkındalık Haftası, 18 Kasım Avrupa Antibiyotik Farkındalık Günü. HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>